

היום נלמד בעזרת ה':

מנחות דף סא

(בעמוד הקודם)

הברייתא ממשיכה:

רבי שמעון אומר את המנחה: נאמר "והבאת את המנחה". מהמילה "את" לומדים לרבות שאר מנחות להגשה, כגון מנחת חוטא. וכפי שאמרה הברייתא בתחילת הסוגיא בעמוד א'. (המילים 'כגון מנחת נכרים ומנחת נשים' נמחקות על פי שטמ"ק). שואלת הברייתא: **יכול שאני מרבה אף שתי הלחם ולחם הפנים? ומשיבה:** **ת"ל "מאלה":** נאמר בפסוק שם "והבאת את המנחה אשר יעשה מאלה", המילה 'מאלה' ממעטת שדוקא מאלה תעשה הגשה ולא משתי הלחם ולחם הפנים. שואלת: **ומה ראית לרבות שאר מנחות ולהוציא שתי הלחם ולחם הפנים? ומשיבה:** **מרבה אני שאר מנחות שיש מהן 'לאישים':** כלומר יש בהן קמיצה המוקטרת למזבח. **ומוציא אני שתי הלחם ולחם הפנים שאין מהן לאישים.** שואלת: **והלא מנחת נסכים כולה לאישים:** כי כולה מוקטרת על המזבח. ואם כן יכול יהא טעונה הגשה? ומשיבה: **ת"ל והקריבה:** נאמר "והבאת את המנחה אשר יעשה מאלה לה' **והקריבה**" דוקא אותה תקריב ותעשה לה הגשה (מנחת מרחשת האמורה בפסוק והמנחות הדומות לה), ולא מנחת נסכים.

הגמרא עוצרת ומקשה: **והא אפיקתיה:** הרי רבי שמעון כבר למד מ"והקריבה" לרבות מנחת סוטה להגשה, ואם כן הוא לא יכול ללמוד מכאן גם למעט מנחת נסכים! ומתרצת: **והקריב והקריבה:** מהמילה "והקריבה" לומדים שני דברים. כי היה ניתן לכתוב רק "והקריב" ואז היינו לומדים לרבות מנחת סוטה, ומהאות ה' לומדים למעט מנחת נסכים.

הברייתא ממשיכה: **ומה ראית לרבות שאר מנחות ולהוציא מנחת נסכים?** מדוע אתה לומד מ"והקריבה" למעט מנחת נסכים, ואתה לא ממעט שאר מנחות דהיינו מנחת חוטא?

ומשיבה: מרבה אני שאר מנחות שבאות בגלל עצמן: כגון מנחת חוטא ומנחת נשים. ומוציא אני מנחת נסכים שאינה באה בגלל עצמה: אלא בגלל הקרבן שהיא באה איתו.

שואלת הברייטא: והלא מנחת כהנים ומנחת כהן משיח באות בגלל עצמן, יכול יהו טעונות הגשה? ומשיבה: ת"ל והגישה: "והבאת את המנחה אשר יעשה מאלה לה' והקריבה אל הכהן והגישה אל המזבח", דוקא למנחה זו ולדומות לה עושים הגשה, ולא למנחת כהנים ומנחת כהן משיח.

הגמרא עוצרת ומקשה: האי מיבעי ליה לגופה שטעונה הגשה: הרי המילה "והגישה" נצרכת לעצם הלימוד שצריך לעשות הגשה למנחה. ומתרת: מן והגישה והגישה: היה מספיק לכתוב "והגיש" והתוספת של האות ה' באה למעט כנ"ל.

הברייטא ממשיכה: ומה ראית לרבות שאר מנחות ולהוציא מנחת כהנים ומנחת כהן משיח? ומשיבה: מרבה אני שאר מנחות וכו': אני מרבה את שאר המנחות שיש בהם את שלושת הדינים הבאים; א. לאישים (= קומץ). ב. ובאות בגלל עצמן (ולא בגלל קרבן). ג. יש מהן לכהנים (השיריים שלהם נאכלים לכהנים). ואני ממעט את המנחות שחסר להם את אחד משלושת הדינים. ולכן אני מוציא את שתי הלחם ולחם הפנים, שאין מהן קומץ המוקטר לאישים. ומוציא את מנחת נסכים, שאינה באה בגלל עצמה אלא בגלל קרבן. ומוציא את מנחת כהנים ומנחת כהן משיח, שאין השיריים שלהם נאכלים לכהנים.

הברייטא מדרוש את הפסוק הבא לאחר הפסוק הנ"ל המדבר על הגשה:

והרים: נאמר "והרים הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה". דהיינו יקמוץ ויקטיר את הקומץ על המזבח. בפסוק לא כתוב איך הוא מרים את הקומץ. ולכן יכול הייתי לחשוב שמותר לכהן לעשות כלי בגודל של הקומץ שלו, ולקמוץ על ידי הכלי. ועל כך תלמוד לומר במנחת סולת "והרים ממנו בקומצו" שם כתוב במפורש 'קומץ', דהיינו שצריך לעשות קמיצה ביד, וכתוב שם לשון 'הרמה'. ועל כן לומדים משם לכאן שהרמת הקומץ צריכה להעשות ביד.

משנה: אלו טעונות תנופה ואין טעונות הגשה: המשנה ממשיכה לפרט את סוגי המנחות שיש בהן תנופה או הגשה.

מנחות הטעונות תנופה ולא הגשה -

לוג שמן של מצורע, ואשמו (= קרבן האשם של מצורע). והביכורים כדברי רבי אליעזר בן יעקב (שמענו את דבריו במסכת סוכה שביכורים טעונים תנופה). ואימורים של קרבן שלמים שמביא יחיד (האימורים הם החלקים של הקרבן המוקטרים על המזבח).

וחזה ושוק של קרבן שלמים הניתן לכהנים. אחד שלמים של אנשים ואחד שלמים של נשים, בישראל. אבל לא 'באחרים' (ובגמרא יתבאר).

שתי הלחם ושני כבשי עצרת. כיצד הוא מניף את שתי הלחם וכבשי עצרת? נותן את שתי הלחם על גבי שני הכבשים, ומניח שתי ידיו למטה מהכבשים, מוליך ומביא מעלה ומוריד.

שנאמר "אשר הונף ואשר הורם": המשנה מביאה את המקור לצורת התנופה. כי נאמר "אשר הונף ואשר הורם", ובאותה פרשה כתוב גם "והנפת אותם תנופה". נמצאו ארבעה לשונות של הרמה ותנופה. ומכאן לומדים שהתנופה נעשית לארבעה צדדים, קדימה אחורה מעלה ומטה.

תנופה היתה במזרח והגשה במערב: התנופה היתה נעשית אפילו בצד מזרח של המזבח (הרחוק מההיכל, וכל שכן בצד מערב הקרוב להיכל). אבל הגשה נעשית רק בצד מערב, כי מגיש את המנחה לקרן דרומית מערבית של המזבח.

תנופות קודמות להגשות: במנחות הטעונות הגשה ותנופה (מנחת העומר ומנחת קנאות כדלהלן), עושים קודם את התנופה ואחר כך את ההגשה.

מנחות הטעונות הגשה ותנופה -

מנחת העומר ומנחת קנאות טעונות הגשה ותנופה.

מנחות שאין טעונות הגשה ותנופה -

לחם הפנים ומנחת נסכים אין טעונות לא הגשה ולא תנופה.

רבי שמעון אומר: יש שלושה סוגי קרבנות, שכל אחר מהם טעון שתי מצוות אחרות מתוך שלוש מצוות. הקרבנות הם **א.** זבחי שלמי יחיד. **ב.** זבחי שלמי ציבור (כבשי עצרת). **ג.** ואשם מצורע. והמצוות הן **א.** סמיכה על הבהמה לפני השחיטה. **ב.** תנופת הבהמה בחיים. **ג.** תנופת חלקי הבהמה לאחר השחיטה.

כל אחד מהקרבנות הללו טעון שתי מצוות אחרות מתוך השלוש. כדלהלן -

א. זבחי שלמי יחיד - טעונים סמיכה חיים, ותנופה שחוטין, אבל אין בהן תנופה חיים. **ב.** זבחי שלמי ציבור - טעונים תנופה חיים, ותנופה שחוטין, אבל אין בהם סמיכה. **ג.** אשם מצורע - טעון סמיכה, ותנופה חי, אבל אין בו תנופה שחוט.

נמרא: למדנו במשנה לוג שמן של מצורע ואשמו טעונים תנופה. הגמרא מביאה ברייתא בענין.

תנו רבנן: נאמר "והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן והניף אותם תנופה לפני ה'" מלמד שהלוג והאשם טעונים תנופה ביחד. ומנין שאם הניף את זה בעצמו ואת זה בעצמו יצא? תלמוד לומר "והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן והניף". המילה "והניף" בלשון יחיד הולכת על לוג השמן, ללמד שאם הניף אותו בפני עצמו יצא. ועדיין יכול אני לומר שמהמילה "אותם" אנו לומדים שצריך להניף אותם ביחד, ומהמילה "והניף" אנו לומדים שצריך להניף כל אחד בפני עצמו. ולכן עליו לעשות את שתי התנופות, בהתחלה להניף אותם ביחד, ואחר כך לחזור ולהניף כל אחד בפני עצמו. על כך תלמוד לומר "והניף אותם תנופה" ולא 'תנופות'. ללמד שמספיקה רק תנופה אחת.

הברייתא ממשיכה: **לפני ה' במזרח:** מהמילים "לפני ה'" אנו לומדים שניתן לעשות את התנופה אפילו במזרח.

הגמרא מקשה: **והא אמר לפני ה' יכול במערב:** הרי לגבי הגשה של המנחה, הברייתא אומרת ש"לפני ה'" זהו צד מערב! ומתרת: **אמרי:** זוקא לגבי מנחה חייבים לפרש את הפסוק על צד מערב. בגלל שמנחה נקראת "חטאת" ("קודש קודשים היא כחטאת"), וקרבת חטאת טעון יסוד, כלומר צריך לשפוך את שיירי הדם ליסוד המזבח. ומכיון שהגשת המנחה צריכה להיות בצד דרום (כפי שלמדנו

לעיל דף י"ט), אך קרן דרומית מזרחית של המזבח לא היתה לה יסוד. אם כן בהכרח שהכוונה לקרן מערבית דרומית של המזבח שהיתה לה יסוד.

אבל כאן לגבי הנפת לוג ואשם של מצורע, אין צורך ביסוד, ולכן גם צד מזרח נקרא "לפני ה'".

*

למדנו במשנה - והזכורים כדברי רבי אליעזר בן יעקב:

מאי רבי אליעזר בן יעקב, דתניא, נאמר "וְלִקַּח הַכֹּהֵן הַטָּמֵא מִיָּדָּה וְהִנִּיחוֹ לְפָנֵי מִזְבֵּחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ", פסוק זה מלמד אותנו על הביכורים שטעונו תנופה, דברי רבי אליעזר בן יעקב.

מאי טעמא דרבי אליעזר בן יעקב: נאמר כאן לגבי ביכורים "וְלִקַּח הַכֹּהֵן הַטָּמֵא מִיָּדָּה" ונאמר לגבי שלמים "וְיָדָיו תְּבִיאֶנָּה", ולומדים בגזירה שווה, מה כאן כהן מניף אף בשלמים כהן מניף, ומה בשלמים בעלים מניפים אף כאן בעלים מניפים, הא כיצד? כהן מניח את ידו תחת ידי הבעלים ומניף.

*

קושיא: ולימא נמי כדברי ר' יהודה: שהמשנה תאמר גם 'והביכורים כדברי רבי יהודה', שהרי שמענו שרבי יהודה אומר שהביכורים טעונים תנופה.

דתניא: וכפי שלמדנו בכרייתא - רבי יהודה אומר, נאמר לגבי ביכורים "וְהִנְחִיתוּ לְפָנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ", "וְהִנְחִיתוּ" זו תנופה. אתה אומר זו תנופה או אינו אלא הנחה? כשהוא אומר בפסוק אחר "וְהִנִּיחוֹ לְפָנֵי מִזְבֵּחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ" זו הנחה, א"כ בהכרח ש"וְהִנְחִיתוּ" זו תנופה.

תירוץ: אמר רבא: אכן גם רבי יהודה סובר כך, אלא שהמשנה אמרה רק את רבי אליעזר בן יעקב כיון שהוא לומד זאת ממה שנאמר "וְלִקַּח הַכֹּהֵן הַטָּמֵא מִיָּדָּה" שהוא מופיע לפני המילה "וְהִנִּיחוֹ" שממנה לומד זאת רבי יהודה (= הפסוק הוא "וְלִקַּח הַכֹּהֵן הַטָּמֵא מִיָּדָּה וְהִנִּיחוֹ לְפָנֵי מִזְבֵּחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ").

תירוץ נוסף: רב נחמן בר יצחק אמר הואיל ורב גבריה: המשנה אמרה רק את רבי אליעזר בן יעקב כיון שהוא חכם ביותר (וכפי שאומרת הגמ' במס' עירובין 'משנת ר"א בן יעקב קב ונקי').

*

למדנו במשנה - ואימורי שלמי יחיד וחזה ושוק שלהן אחד האנשים ואחד הנשים בישראל אבל לא באחרים:

שאלה: מאי קאמר? הגמ' מבררת מה כוונת המשנה, שברישא היא אומרת 'אחד האנשים ואחד הנשים', ואח"כ היא אומרת 'אבל לא באחרים' ומשמע אנשים ולא נשים.

תשובה: אמר רב יהודה הכי קאמר: בין קרבן של אנשים ובין קרבן של נשים הקרבן טעון תנופה, אבל בקרבן נשים רק הכהן מניף לבד.

*

תנו רבנן, בני ישראל מניפין שנאמר "דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר... לְהַנִּיף אֹתוֹ תְּנוּפָה לְפָנָי יְהוָה", ואין העובדי כוכבים מניפין, בני ישראל מניפין ואין הנשים מניפות.

א"ר יוסי, מצאנו שחילק הכתוב בין קרבן ישראל לקרבן עובדי כוכבים ובין קרבן נשים לגבי סמיכה, שנאמר "דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַתְּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קִרְבָּן לַיהוָה... וְסִמְךָ יָדוֹ", ומכאן שרק קרבן של אנשים מבני ישראל טעון סמיכה ולא קרבן של עכו"ם ונשים, וא"כ כמו שקרבן של עכו"ם ונשים אינו טעון סמיכה אולי גם אינו טעון תנופה?

תשובה: לא! מה לי חלק בסמיכה שהסמיכה בבעלים, נחלוק בתנופה שהתנופה בכהנים! כלומר שהרי בסמיכה יש טעם לחלק בין אנשים לעכו"ם ונשים, לפי שסמיכה היא בבעלים עצמם, וכיון שעכו"ם ונשים אינם יכולים לסמוך (גוי לפי שסאסור לו להיכנס לעזרה, ואשה לפי שאין זה דרך ארץ שהיא תיכנס לעזרה) לכן קרבנם לא טעון סמיכה כלל, אבל אין שום טעם לחלק בתנופה, כיון שהתנופה נעשית ע"י הכהן, ועכו"ם ונשים יכולים לעשות את הכהן שליח שיניף עבורם, ולכן קרבן עכו"ם ונשים טעון תנופה.

א"כ יש לשאול מדוע נאמר בפסוק "בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" והרי אמרת שגם קרבן עכו"ם ונשים טעון תנופה? אלא פסוק זה בא ללמדנו שרק אנשים בני ישראל מניפים בעצמם את קרבנם, אבל עכו"ם ונשים לא מניפים בעצמם אלא הכהן מניף עבורם.

תניא אידך: הגמ' מביאה ברייתא נוספת בעניין תנופה: נאמר לגבי תנופה "בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", אין לי אלא בני ישראל שקרבנם טעון תנופה, מנין שגם קרבנם של גרים ועבדים משוחררים טעון תנופה? תלמוד לומר "הַמְקָרִיב", ומשמע שכל מי שמקריב גם אם הוא גר וכו' קרבנו טעון תנופה.

או אינו אלא זה כהן המקריב? או אולי "הַמְקָרִיב" הכוונה לכהן שהוא מניף ולא הבעלים? תשובה: כשנאמר "יָדְיוֹ תְּבִיאִינָה... לְהַנִּיף אֹתוֹ תְּנוּפָה לְפָנָי יְהוָה" זה נאמר על הבעלים שמניפים, וא"כ באמת "הַמְקָרִיב" הכוונה לכהן, הא כיצד יתקיימו שני הפסוקים הללו (= "המקריב" שזהו הכהן ו"ידיו תביאנה" שהם הבעלים)? כהן מניח ידיו תחת ידי הבעלים ומניף.